

**Перспективи подальших досліджень.** Актуальність проблеми для сучасної системи дизайнерської освіти передбачає продовження дослідження та втілення в навчальний процес.

*Література:*

1. Шпітшак В. *Дизайн в українській школі: проблеми та перспективи* // *Мистецтво та освіта*. - 2000. - № 3. - С. 2.
2. Годфруа Ж. *Что такое психология*. Т. 1. - М., 1992.
3. Эдвардс Б. *Открой в себе художника*. - Минск, 2000.
4. *Эстетика*. Под ред. Л. Левчук. - К, 199, с.190.
5. Белкин Н. Г. *Ситуация успеха. Как ее создать*. Книга для учителя. М., 1991.

## МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ У ФОРМУВАННІ ДІЯЛЬНОСТІ

### ФАХІВЦЯ-ПЕДАГОГА

### З ДИСЦИПЛІН ДИЗАЙНЕРСЬКОГО СПРЯМУВАННЯ

Пригодін М.Д

ХНПУ ім. Г.С. Сковороди

*Анотація.* В статті висвітлені методологічні аспекти, які впливають на процес формування фахівця-педагога з дизайну в контексті Болонської системи навчання. Визначені спільні та відмінні риси вітчизняної та європейської освіти.

*Ключові слова.* дизайн, методологічні аспекти, новітні технології, фахівець.

*Анотация.* Пригодин М.Д. *Методологические аспекты в формировании деятельности специалиста-педагога дисциплин дизайнерского направления.* В статье освещены методологические аспекты, которые влияют на процесс формирования специалиста-педагога дизайна в контексте Болонской системы образования. Определены общие и отличительные черты отечественного и европейского образования.

*Ключевые слова.* дизайн, методологические аспекты, новейшие технологии, специалист.

*Annotation.* Prigodin M.D. *Methodological aspects in forming a specialist-pedagogue by disciplines of a design direction.* In this article a methodological aspects have considered that influence on process of forming of a specialist-pedagogue by a design in context Bolonia's system of training. General traits and distinguishing features of home teaching and European teaching have de fined.

*Key words.* Design, methodological aspects, the newest technologies, the expert.

**Постановка проблеми.** Радикальні зміни в системі освіти в ринкових відношеннях приводять до необхідності переоцінки принципів і методології навчання в плані постійного удосконалення, а також формування молодого фахівця-дизайнера, педагога для вирішення методологічних аспектів в учбовому процесі вищої школи. У сучасний період значної уваги надається дизайнерським дисциплінам, починаючи із загально-освітньої школи до вузу на підставі естетичних цінностей.

На даному етапі розвитку науки, техніки, культури відбувається синтез мистецтва, техніки, дизайну, щодо використання знань по створенню оригінальних, техніко-естетичних, конкурентноспроможних виробів і гармонійного довкілля (архітектурного дизайну). Тому і постає необхідність впровадження якісного учбового процесу, розробки методології навчання.

**Аналіз досліджень і публікацій.** Аналіз досліджень з питань розвитку освіти з дизайнерських спеціальностей і до вирішення діяльності фахівця-педагога дизайну були висвітлені у публікаціях: Сидоренко В.Ф.[5], Даниленко В.Я.[3], Бойчук А.В.[1].

**Результати роботи.** При модернізації вищої освітньої галузі необхідно розробити новітні учбові плани і дизайн-програми в плані системного підходу, де включені комплексні цикли художньої, дизайнерської, соціально-економічної, гуманітарної підготовки з теоретичної і виробничої практики із залученням фахівців тільки з промисловості, які забезпечують участь студентів і педагогів до роботи над реальними проектами. При цьому в кожному дизайнерському проекті застосовуються вимоги європейських стандартів якості, щодо нормативних параметрів з техніко-економічних, конструктивних, ергономічних, естетичних, маркетингових досліджень.

Основні тенденції сучасного дизайну в умовах ринкової економіки полягають у формуванні загальної концепції культурно-споживчих властивостей з методологією „затребування” і конкурентоздатності. Як наслідок, виникає необхідність впроваджувати в учбовий процес методологічні аспекти щодо діяльності фахівця-педагога, а саме:

- уміння налагоджувати міжособистісні стосунки;
- формування духовного, інтелектуального та фахового естетичного потенціалу;
- розробки концепції індивідуалізації до кожного студента, розширення варіативної частини навчального плану;
- виявлення студентів з високими показниками креативності;

– забезпечення навчальних закладів висококваліфікованими фахівцями-педагогами з досвідом самостійної роботи, із подальшим підвищенням кваліфікації через аспірантуру і докторантуру.

При складанні учбових програм необхідно враховувати проектну методологію з її різноманітними аспектами культурологічного підходу: правовими, моральними, виховними щодо поведінки, мови, професіоналізму, культури, освіти особистості педагога.

Проектна методологія дизайну – осмислення і розробка комплексу засобів проектування, формоутворення, композиційних засобів гармонізації, макетування і моделювання виробів.

За багаторічний період існування українського дизайну були створені програми з різними проектними методологіями, де головними чинниками були такі напрямки як конструктивізм і функціоналізм, інженерний, футурум-дизайн, арт-дизайн, проектно-художній, авангардний тощо. Важливим аспектом в методології дизайну є використання засобів композиційного аналізу і графічного моделювання формоутворення „природничих форм” з подальшою трансформацією в промислові форми виробів.

Накопичення наукових знань і досліджень вимагає перейти до програмованого проектування комп'ютерним обладнанням. У методологію формування діяльності фахівця-викладача впроваджуються новітні технології навчання:

- САПР (система автоматизованого проектування);
- комп'ютерний дизайн;
- маркетингові дослідження;
- введення в Інтернет

Маркетингові дослідження повинні стати обов'язковою умовою одних із методологічних розробок з реалізації товару на ринку. Тому і слід відводити головну інтегральну частину маркетингу в процесі проектної культури.

Аналіз наукових досліджень передбачає методологічні аспекти при проектуванні самих виробів по стадіям, послідовно етапами.

Перелічимо стадії дизайнерського проектування.

1. Допроєктне наукове дослідження. Проводиться збір інформації, аналогів, прототипів (каталоги, проспекти, література, фото і таке інше).
2. Художньо-конструкторська пропозиція. Розробка техзавдання. Використання держстандартів, уніфікація тощо. Побудова кінематичних схем, графіків, абстрактні замальовки і т.д.
3. Художньо-конструкторський проєкт (ескізний і технічний етапи):
  - а) ескізний – розробка ескізів, малюнків, начерків (від руки або із застосуванням комп'ютерної графіки), пошукових макетів;
  - б) технічний – розробка ескізів і макетів (в масштабі, з імітацією матеріалів), робочі креслення і пояснювальна записка.
4. Виготовлення промзразка з реальних матеріалів і в натуральну величину.
5. Здобуття свідоцтва на промзразок, або патента на виробництво дизайнів-виробу.

У перспективі на художньо-графічних факультетах є потреба впровадження важливої методології щодо формування діяльності фахівця-педагога з національного дизайну.

Поряд зі сказаним сучасна освіта потребує нової методології в світі європейської інтеграції. Важливим чинником нашої країни є приєднання до Болонської системи. Освіта України впроваджує положення освітнього простору Європи, проводить реформування та модернізацію навчального процесу [2].

Основні принципи створення зони Європейської вищої освіти сформульовані в таких параметрах:

- запровадження кредитно-модульної системи;
- введення двоциклового навчання;
- формування системи контролю якості освіти;
- розширення мобільності студентів і викладачів;
- забезпечення працевлаштування випускників;

– забезпечення привабливості європейської системи освіти.

Впровадження Болонського процесу передбачає стандартизацію й універсалізацію учбового процесу [4].

**Висновки.** Усе позитивне, що було нараховано у вітчизняній освіті з дизайнерських дисциплін, необхідно поєднувати з науковими дослідженнями європейських країн. Розробляти, насамперед, національну методологію відповідно до Болонської системи навчання і формування діяльності фахівця-педагога з дисциплін дизайнерських спеціальностей.

#### *Література:*

1. Бойчук А.В. *Метаморфози проекційної культури в контексті проблем дизайн-освіти* // *Вісник ХХІІІ* – 2001. – № 4.
2. *Болонський процес: головні принципи виходження в Європейський простір вищої освіти* // Упорядники Журавський В.С., Згуровський М.З. – К.: ІВЦ „Видавництво „Політеховіка”, 2003. – С. 50 – 70.
3. Давиденко В.Я. *Дизайн*. – Х.: ХІАДМ, 2003. – С. 185-305.
4. Рыбин С.В. *Проблеми впровадження Болонської системи у навчальних закладах мистецького спрямування* // *Вісник ХІАДМ*. – Харків, 2005. – № 1. – С. 27.
5. Сидоренко В.Ф. *Взаємозв'язок проєкційної ідеології, методології та стратегії*. – М. *Труди ВНИИТЭ*. Сер. «Техн. естетика», 1989. – Вып. 58. – С. 5-7.

## **КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА МОРАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ-МУЗИКАНТА**

**Ракітянська Л.М.**

**Криворізький державний педагогічний університет**

*Анотація.* В статті розглядаються актуальність, структура та критерії сформованості морально-естетичної активності вчителя-музиканта.

*Ключові слова.* Морально-естетична активність, компонентна структура, критерії.

*Анотация.* Ракитянская Л.М. Компонентная структура морально-эстетической активности учителя-музыканта. В статье рассматриваются актуальность, структура и критерии сформированности морально-эстетической активности учителя-музыканта.

*Ключевые слова.* Морально-эстетическая активность, компонентная структура, критерии.

*Annotation.* Rakityanskaya L.M. The component structure of teacher-musician's moral aesthetic activity. In the article the structure, the topical ness and the criterions of the formed moral-aesthetic activity of teacher-musician are considered.

*Keywords.* The moral-aesthetic activity, the component structure, criterions.

**Постановка проблеми.** Теоретико-методологічні та організаційно-методичні засади сучасного музичного виховання ґрунтуються на гуманістично зорієнтованій педагогіці.

– забезпечення привабливості європейської системи освіти.

Впровадження Болонського процесу передбачає стандартизацію й універсалізацію учбового процесу [4].

**Висновки.** Усе позитивне, що було нараховано у вітчизняній освіті з дизайнерських дисциплін, необхідно поєднувати з науковими дослідженнями європейських країн. Розробляти, насамперед, національну методологію відповідно до Болонської системи навчання і формування діяльності фахівця-педагога з дисциплін дизайнерських спеціальностей.

#### *Література:*

1. Бойчук А.В. *Метаморфози проекційної культури в контексті проблем дизайн-освіти* // *Вісник ХХІІІ* – 2001. – № 4.
2. *Болонський процес: головні принципи виходження в Європейський простір вищої освіти* // Упорядники Журавський В.С., Згуровський М.З. – К.: ІВЦ „Видавництво „Політеховіка”, 2003. – С. 50 – 70.
3. Давиденко В.Я. *Дизайн*. – Х.: ХІАДМ, 2003. – С. 185-305.
4. Рыбин С.В. *Проблеми впровадження Болонської системи у навчальних закладах мистецького спрямування* // *Вісник ХІАДМ* – Харків, 2005. – № 1. – С. 27.
5. Сидоренко В.Ф. *Взаємозв'язок проєкційної ідеології, методології та стратегії*. – М. *Труди ВНИИТЭ*. Сер. «Техн. естетика», 1989. – Вып. 58. – С. 5-7.

## **КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА МОРАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ-МУЗИКАНТА**

**Ракітянська Л.М.**

**Криворізький державний педагогічний університет**

*Анотація.* В статті розглядаються актуальність, структура та критерії сформованості морально-естетичної активності вчителя-музиканта.

*Ключові слова.* Морально-естетична активність, компонентна структура, критерії.

*Аннотация.* Ракитянская Л.М. Компонентная структура морально-эстетической активности учителя-музыканта. В статье рассматриваются актуальность, структура и критерии сформированности морально-эстетической активности учителя-музыканта.

*Ключевые слова.* Морально-эстетическая активность, компонентная структура, критерии.

*Annotation.* Rakityanskaya L.M. The component structure of teacher-musician's moral aesthetic activity. In the article the structure, the topical ness and the criterions of the formed moral-aesthetic activity of teacher-musician are considered.

*Keywords.* The moral-aesthetic activity, the component structure, criterions.

**Постановка проблеми.** Теоретико-методологічні та організаційно-методичні засади сучасного музичного виховання ґрунтуються на гуманістично зорієнтованій педагогіці.

Сьогодні дедалі більшого визнання набуває розуміння того, що одним із шляхів гуманізації відносин в системі «вчитель – учень» є мистецтво. «Саме про роль мистецтва сьогодні необхідно говорити як про центральний напрямок в гуманізації школи» - зазначає Б.М. Неменський [ 2, 106 ].

Мистецтво, художня творчість мають морально-естетичну, а не чисто естетичну природу – стверджують філософи. Метою митця є залучення слухача, читача до світу своїх цінностей – до своїх ідеалів, переконань, моральних принципів, естетичних переживань. «Завдяки цьому, - пише М.С. Каган, - мистецтво виступає – усвідомлюємо ми це чи ні, хочемо ми того чи не хочемо – способом цілісного виховання духовного світу особистості – не одного лише її естетичного виховання, як часто стверджують теоретики, а саме всебічного формування естетично-морально-політичного змісту людської психіки» [1,306]. А відтак результат залучення до морально-естетичних цінностей музичної культури може бути представлений у вигляді придбаного особистістю морально-естетичного досвіду в сфері мистецтва, який дозволяє засвоїти чуттєвий досвід багатьох поколінь шляхом його переживання і усвідомлення. Реалізація особистістю морально-естетичного досвіду в практичній діяльності є, з одного боку, способом самовираження власного морально-естетичного потенціалу, а з іншого – способом активного перетворення навколишньої дійсності на основі власних морально-естетичних уявлень і переконань.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Психолого-педагогічні дослідження з проблем підготовки вчителя музики до естетичного виховання школярів / Л. Г. Арчажнікова, Н.Л. Беляя, С.В. Карпова, Л.Г. Коваль, І.Н. Немикіна, Г.М. Падалка, Н.І. Плешкова, О.П. Рудницька, Г.М. Ципін та інші/ дають достатній теоретичний та емпіричний матеріал, який дозволяє стверджувати, що питання морально-естетичної активності вчителя-музиканта ще не стали актуальними. Професіограми дослідників обмежуються встановленням власне професійних умінь. Що ж до особистісних, громадянських, морально-естетичних якостей учителя, зокрема, його духовних інтересів, смаків, потреб, то вони беруться до уваги не достатньо /Н.Б. Крилова,

Д.П. Печко/. Морально-естетична активність, як показник морально-естетичної культури вчителя, визначає характер сприйняття та розуміння мистецтва, рівень розвитку його морально-естетичної свідомості та діяльності.

Дослідники відзначають, що проблема морально-естетичної активності майбутнього вчителя виникла як засіб розв'язання існуючих в практиці професійної підготовки вчителя-музиканта суперечностей. А вони виникають між високими вимогами суспільства до професійної підготовки вчителя музики і недостатньою педагогічною спрямованістю навчання на музично-педагогічних факультетах; сучасними вимогами до духовної культури вчителя та її реальним низьким рівнем; потребою шкільної практики в активному вчителіві, що працює творчо, і традиційними видами, формами, методами колективної та індивідуальної діяльності студентів у різних видах їх вузівської професійної підготовки.

Існуючі суперечності в підготовці вчителя музики і формуванні його морально-естетичної активності вимагають розв'язання цих питань як в теоретичному, так і в практичному аспектах.

**Формування цілей статті.** На основі проаналізованої філософської, музикознавчої, психолого-педагогічної літератури визначити компонентну структуру морально-естетичної активності вчителя-музиканта та критерії її сформованості.

**Результати дослідження.** Теоретичний аналіз робіт з проблеми дослідження дозволив виділити у структурі морально-естетичної активності вчителя музики компоненти: *когнітивний* /музично-слухові здібності, знання виразально-змістовної спрямованості музичних засобів, навички пізнавальної діяльності, вміння вербальної характеристики своїх переживань, оцінки змісту музичного твору за допомогою категорій етики та естетики, знання способів передачі школярам морально-естетичних цінностей мистецтва/; *мотиваційний* /педагогічно спрямована мотивація, цілеспрямованість інтересів і потреб в музично-виховній діяльності/; *свідомо-вольовий* /здатність до свідомої саморегуляції та спрямування музично-виконавської діяльності на морально-

естетичне виховання школярів/; *комунікативний* /уміння сприймати музичний твір як засіб духовного спілкування з композитором; уміння емоційної ідентифікації; уміння керувати власним емоційним станом/; *емпатійно-діяльний* /здатність до співпереживання, емоційної чутливості та співтворчості з школярами/; *творчо-самодіяльний* /уміння самостійно й творчо використовувати морально-естетичні знання та уміння в музично-естетичному вихованні школярів, уміння ініціативно, творчо підходити до розв'язання музично-виховних завдань/.

Критеріями морально-естетичної активності студентів є:

- *співвідношення* морального та естетичного в аналізі музичних творів /знання виражально-змістовних можливостей музичних засобів; навички пізнавальної діяльності; здатність до співпереживання та емоційної чутливості; уміння аналітично осмислювати музичну форму; уміння аналізувати та вербально характеризувати почуття; уміння оцінювати зміст музичного твору за допомогою категорій етики та естетики/;
- *активно* позитивне ставлення до музично-виховної роботи в школі /позитивне ставлення до професії вчителя музики; стійка педагогічно спрямована мотивація професійної діяльності; потреба у спілкуванні з дітьми/;
- *готовність* до самостійної музично-виконавської діяльності, спрямованої на морально-естетичне виховання школярів /знання способів передачі морально-естетичних цінностей мистецтва; вміння використовувати виховний потенціал музики в роботі з дітьми з урахуванням їх вікових особливостей; розвиненість комунікативних умінь/;
- *міра вияву* ініціативи, самостійності, творчості в музично-виховній роботі з дітьми /уміння використовувати морально-естетичні знання та вміння у самостійній музично-виховній роботі з учнями; ініціативність і творчість у пошуку нетрадиційних підходів до розв'язання виховних завдань; прагнення до творчого самовияву в різних видах музично-виконавської діяльності/.

На основі аналізу музично-виконавської діяльності студентів у класі індивідуального навчання та в ході виконавської практики була визначена

організаційно-педагогічна система, яка забезпечує формування їх морально-естетичної активності. Визначені умови, за яких діє організаційно-педагогічна система: поетапність формування морально-естетичної активності; актуалізація психічних механізмів саморегуляції; посилення діалогічності процесів педагогічної взаємодії; варіювання організаційних форм навчальної діяльності; активізація професійно-педагогічної діяльності.

Як системоутворюючий елемент формуючого етапу дослідно-педагогічного процесу було розроблено програму та методику розвитку морально-естетичної активності студентів у класі індивідуального навчання.

**Перший** етап дослідно-педагогічної роботи спрямовувався на активізацію морально-естетичних елементів естетичної свідомості студентів. Він передбачав розв'язання завдань: розвиток професійної самосвідомості студентів; формування оснoв морально-естетичних знань, необхідних для здійснення музично-виховної діяльності. З цією метою розроблені колективні форми навчальних занять (лекції, семінари) з використанням методів активізації розумової діяльності на основі принципу проблемності (проблемне викладання навчального матеріалу; проблемні бесіди; проблемно-пізнавальні завдання; диспути).

Завдання **другого** етапу дослідно-педагогічної роботи став розвиток морально-естетичного досвіду студентів і набуття комплексу умінь цілісного аналізу музичного твору з позиції єдності морального та естетичного. Формування морально-естетичного досвіду студентів здійснювалося в умовах колективної та індивідуальної навчальної діяльності з використанням системи типових пізнавально-творчих завдань, розроблених з урахуванням індивідуально-типологічних особливостей сприймання музичних творів студентами музично-педагогічних факультетів.

**Третій** етап дослідно-педагогічної роботи спрямовувався на реалізацію студентами творчого підходу до процесу художньо-педагогічного спілкування з учнями. Він передбачав виконання завдань: формування умінь художньо-педагогічного спілкування; стимулювання практичної готовності до

самостійної музично-виконавської діяльності, спрямованої на морально-естетичне виховання школярів. Підготовка до самостійної музично-виконавської роботи здійснювалася в ході практикуму, який проводився у студентами інструментального класу в колективно-груповій формі. Шляхом виконання спеціальних вправ вони навчалися умінням художньо-педагогічного спілкування. Важливим методичним засобом формування практичної готовності до самостійної музично-виховної діяльності в школі виявилась організація музично-виконавської діяльності студентів за принципом особистісно-рольового підходу у спеціально створених педагогічних групах. Цьому сприяла активна участь студентів у різних видах виконавської практики в школі, де вони виконували посильні ролі – функції і поступово оволодівали необхідними навичками та вміннями. Для цього використовувались творчі завдання, пов'язані із самостійною підготовкою і проведенням виховної роботи в школі, а також специфічні методи та прийоми (організація змагання між групами; стимулювання позитивного ставлення до музично-виховної діяльності в школі; формування громадської думки; контроль та взаємоконтроль; оцінка та самооцінка).

Перевірка ефективності розробленої методики формування морально-естетичної активності студентів музично-педагогічних факультетів здійснювалася за допомогою методів і прийомів спостереження, анкетування, бесіди, математико-статистичної обробки одержаних результатів, їх якісного аналізу та обробки на ЕОМ. Якщо на початку формуючого експерименту контрольна та експериментальна групи перебували на однаковому рівні сформованості морально-естетичної активності, то порівняльні дані після його завершення свідчать про значні позитивні зміни.

**Висновки.** Необхідність формування морально-естетичної активності як індивідуально-психологічної якості особистості вчителя, що забезпечує успішність педагогічної взаємодії, зумовлена логікою сучасного суспільного розвитку, орієнтованого на перетворення всіх сфер життя за принципами гуманізму та демократії.

З позиції системного підходу морально-естетична активність розглядається як важлива професійна якість цілісної структури особистості вчителя і як утворення власне системне, що складається з компонентів: когнітивний, мотиваційний, свідомо-вольовий, комунікативний, емпатійно-діяльний, творчо-самодіяльний. При такому підході морально-естетична активність розглядається як інтегративне утворення у вигляді процесу творчого накопичення чуттєво-емоційного досвіду, втіленого у мистецтві, освоєння навичок емоційно-осмисленого сприйняття музичних творів і результат реалізації особистістю морально-естетичного потенціалу у власній соціально-ціннісній діяльності.

**Перспективи подальших досліджень.** Здійснене дослідження не вичерпує усіх аспектів проблеми формування морально-естетичної активності майбутніх вчителів музики. У наступних розробках важливо сконцентрувати увагу на питаннях, що стосуються наступних аспектів вирішення цієї проблеми: співвідношення морально-естетичної активності та соціальної активності студентської молоді; формування морально-естетичної активності студентів у різних формах організації навчально-виховного процесу на музично-педагогічних факультетах; вплив морально-естетичної активності на формування педагогічної майстерності вчителя музики, його готовності до виховної роботи з учнями різного віку та інше.

#### *Література*

1. Казан М.С. Мир общения. – М.: Политиздат, 1988. – 118 с.
2. Неменский Б.М. Пути очеловечивания школы //Новое педагогическое мышление/ Под ред. В.Петровского. – М.: Педагогіка, 1989. – С. 41-48.

## **СТАНОВЛЕННЯ СУБ'ЄКТНОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТЬОГО ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА**

**Растрюгіна А.М., Дьомін С.П.**

**КДПУ ім. В.Винниченка**

*Анотація.* В статті на рівні постановки проблеми піднімається питання про загальну необхідність становлення і розвитку суб'єктної активності майбутнього педагога-музиканта як запоруки його високоєфективної професійної діяльності, розглянуто етапи становлення вказаної якості в освітньому просторі ВНЗ.

*Ключові слова.*

З позиції системного підходу морально-естетична активність розглядається як важлива професійна якість цілісної структури особистості вчителя і як утворення власне системне, що складається з компонентів: когнітивний, мотиваційний, свідомо-вольовий, комунікативний, емпатійно-діяльний, творчо-самодіяльний. При такому підході морально-естетична активність розглядається як інтегративне утворення у вигляді процесу творчого накопичення чуттєво-емоційного досвіду, втіленого у мистецтві, освоєння навичок емоційно-осмисленого сприйняття музичних творів і результат реалізації особистістю морально-естетичного потенціалу у власній соціально-ціннісній діяльності.

**Перспективи подальших досліджень.** Здійснене дослідження не вичерпує усіх аспектів проблеми формування морально-естетичної активності майбутніх вчителів музики. У наступних розробках важливо сконцентрувати увагу на питаннях, що стосуються наступних аспектів вирішення цієї проблеми: співвідношення морально-естетичної активності та соціальної активності студентської молоді; формування морально-естетичної активності студентів у різних формах організації навчально-виховного процесу на музично-педагогічних факультетах; вплив морально-естетичної активності на формування педагогічної майстерності вчителя музики, його готовності до виховної роботи з учнями різного віку та інше.

#### *Література*

1. Казан М.С. Мир общения. – М.: Политиздат, 1988. – 118 с.
2. Неменский Б.М. Пути очеловечивания школы //Новое педагогическое мышление/ Под ред. В.Петровского. – М.: Педагогіка, 1989. – С. 41-48.

## **СТАНОВЛЕННЯ СУБ'ЄКТНОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТЬОГО ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА**

**Растрюгіна А.М., Дьомін С.П.**

**КДПУ ім. В.Винниченка**

*Анотація.* В статті на рівні постановки проблеми піднімається питання про загальну необхідність становлення і розвитку суб'єктної активності майбутнього педагога-музиканта як запоруки його високоєфективної професійної діяльності, розглянуто етапи становлення вказаної якості в освітньому просторі ВНЗ.

*Ключові слова.*

*Аннотация. Растрюгина А.М., Дьомин С.П. Становление субъективной активности будущего педагога-музыканта. В статье на уровне постановки проблемы поднимаются вопросы про срочную потребность становления и развития субъективной активности будущего педагога-музыканта как залога его высокоэффективной профессиональной деятельности, рассмотрено этапы становления указанного качества в образовательном пространстве ВУЗ.*

*Ключевые слова.*

*Annotation. Rastrigina A.M., Diomin S.P. Becoming of subjective activity of the future teacher - musician. To point out a problem the article considers pressing necessity of formation and development of subjective activity of a future pedagogue of music as a condition of his/her highly effective professional teaching. The stages of formation of the above mentioned quality in the educational field of an institution of higher learning are being examined.*

*Key words.*

**Постановка проблеми.** Сьогодні є очевидною необхідність пошуку якісно нових підходів щодо професійної підготовки фахівців у сфері мистецької освіти, як такої що володіє потужним потенціалом у розв'язанні цілого ряду як культурних, так і суто освітянських проблем. Інтегративною метою такої підготовки у системі вищої педагогічної освіти є становлення суб'єктної активності майбутнього педагога-музиканта, основними характеристиками якої є здатність особистості не тільки присвоювати цінності культури й мистецтва, а й виробляти та створювати нові; не тільки усвідомлювати й засвоювати завдання музично-педагогічної діяльності на всіх її етапах, а й самостійно визначати їх; володіти не тільки професійними вміннями, а й бути спроможним використовувати їх у відповідності з прийнятими або самостійно виробленими установками та завданнями; не тільки на високому рівні виконувати свої професійні обов'язки, а й усвідомлювати свою особистісну значущість для інших, прагнути ініціативно, критично й інноваційно рефлексувати, прогнозувати та вносити корективи в свою діяльність.

Саме такі характеристики спрямовують майбутнього педагога-музиканта на реалізацію власного „само..” - самоорганізації, самоосвіти, самооцінки, самовизначення, самоідентифікації, самодетермінації тощо й зумовлюють його унікальність, неповторність, індивідуальні процесуальні характеристики, що є основою для міжсуб'єктних відносин, що стимулюють прагнення до взаємодії та співробітництва[3].

**Мета дослідження та отримані результати.** У визначені етапів становлення суб'єктної активності майбутнього педагога-музиканта ми спиралися на загальноприйнятту дефініцію категорії суб'єктності, що існує в предметному полі педагогіки вищої освіти й визначається як системна якість особистості студента[2].

Найбільш продуктивним для дослідження процесу становлення суб'єктної активності як особистісної якості студента, на наш погляд, є системно-функціональний підхід, який відкриває шляхи в практику виховання людей й вказує на індивідуально-особистісну сторону становлення вказаного феномена. Тобто, суб'єктна активність особистості проектується на її діяльність, що є необхідною умовою простеження процесуальності становлення і розвитку вказаної якості.

Таким чином, становлення суб'єктної активності співпадає з процесом професійного розвитку студента як майбутнього фахівця – музиканта, забезпечується логікою побудови навчального процесу протягом всіх років навчання й може бути представлено у такій послідовності: адаптація до умов навчально-виховного процесу мистецького факультету, ідентифікація з вимогами навчальної та учбово-професійної діяльності; самореалізація в освітньому процесі; самопроєктування професійного становлення.

З позицій системно-функціонального підходу всі ланки музично-педагогічної освіти, що передбачені стандартами підготовки майбутнього фахівця-музиканта мають чинити актуалізуючий вплив на становлення суб'єктної активності студента, втім наявність цілеспрямованих впливів усередині навіть одного із компонентів системи приводить до руху всі її складові [1].

Отже, на прикладі однієї з профільюючих у системі професійної підготовки майбутнього педагога-музиканта дисципліни „Сольний (естрадний ) спів можна прослідкувати послідовність етапів становлення досліджуваної якості.

На першому етапі домінує активне пристосування студента до нових умов діяльності. Студент ознайомлюється зі специфікою організації навчального

процесу у класі естрадного співу й після усного резюме, презентує свої музичні та вокальні пріоритети, виконуючи музичні композиції та улюблені пісні. Викладач визначає співацький діапазон студента й виходячи з природних й набутих до вступу на мистецький факультет співацьких можливостей, розвиненості його слухових та інтонаційних здібностей, підбирає відповідний пісенний репертуар.

Другий етап спрямовано на активне освоєння й кваліфіковане виконання студентом визначеного репертуару. Наряду з традиційними методами постановки голосу та набуттям навичок вокального виконавства, робота в класі естрадного співу в основному проходить у супроводі фонограм, що крім певних незручностей, має й позитивний ефект: розвиває мелодійний слух студента, дає можливість аналізувати з професійної точки зору манеру того чи іншого виконавця, оволодівати навичками роботи з мікрофоном, використовувати електронні ефекти та інші сучасні технічні засоби передачі звуку тощо.

Третій етап полягає в цілеспрямованому формуванні особистісних якостей і професійних умінь. При цьому, в класі естрадного співу, як і у всіх інших видах спеціальної навчальної діяльності, забезпечується взаємозв'язок і поєднання мотивів і цілей, внутрішніх інтенцій із зовнішнім педагогічним впливом. В процесі самостійної роботи (викладач тільки коректує діяльність студента) над інтонацією, рівним звучанням у певних звуковисотних позиціях, диханням, фразуванням, як одним із найважливіших засобів виразності, зростає самодетермінація й усвідомлена саморегуляція студента. Особливої уваги на цьому етапі надається роботі над музичним та літературним текстом, де студент осмислює й презентує власне уявлення щодо змісту твору, розкриває його експозицію, розвиток, кульмінацію, коду.

Сутність четвертого етапу визначається проявом суб'єктної активності студента, що здійснює самостійне, цілеспрямоване перетворення індивідуальних здібностей, навичок, умінь, а також особистісних властивостей у професійно значимі якості; шляхом власної імпровізації реалізує можливості досягнення певного рівня кваліфікації й різнобічного особистісного розвитку в

умовах класу естрадного співу, необхідних для успішного виконання майбутньої професійної діяльності.

Етапи становлення суб'єктної активності спадкоємні по своїй суті. Кожний новий щабель зберігає конструктивні елементи досягнутого на попередньому, збагачує їх і заперечує те, що на новому етапі вичерпало свої творчі можливості. Ця наступність виражається в послідовному вирішенні протиріч між системою цілей, мотивів, домагань особистості й наявними в неї реальними можливостями, між вимогами до особистості (внутрішнім і зовнішніми) і актуальним рівнем її розвитку.

Отже, суб'єктна активність студента проявляється в його навчально-пізнавальній діяльності, самопізнанні, цілеспрямованому перетворенні його потенційних здібностей і властивостей в професійно значущі якості, що є актуальними для сучасного педагога-музиканта

Внутрішнім змістом процесу професійної підготовки майбутнього педагога-музиканта є специфічна самоорганізація його особистісного освітньо-розвиваючого простору, де він виступає як суб'єкт свого професійного становлення, засвоює зміст і технології сучасної музично-педагогічної освіти, вибудовує власний індивідуально-творчий почерк, специфічним джерелом якого є цільові, змістовні та процесуальні характеристики навчально-виховного процесу ВНЗ. Готовність майбутнього фахівця до використання особистісного потенціалу, його суб'єктної активності в практичній діяльності передбачає, перш за все проходження саме таких етапів професійного зростання і розвитку.

В той же час становлення суб'єктної активності фахівця-музиканта є процесом знаходження ним сенсу життя й професійного буття з метою їхньої реалізації в сфері майбутньої професійної праці. Це цілеспрямований процес становлення соціально-культурних і спеціальних новоутворень, що обумовлюють поступове досягнення суб'єктної активності на кожному з етапів розвитку майбутнього фахівця як професіонала, як особистості, як суб'єкта діяльності. В цьому процесі повинні враховуватися спрямованість формування суб'єктності, наступність етапів розвитку в її різних модальностях,

багатоваріантність шляхів розвитку, темп і т.п. Однак у кожного окремої особистості ця динаміка носить особливий характер, обумовлений динамікою її розвитку в цілому.

**Висновки.** Отже, становлення суб'єктної активності відбувається не тільки відповідно вказаним етапам: це складний, багатоаспектний процес, що слідує своїй внутрішній логіці, має індивідуально-своєрідну траєкторію й у своєму розвитку має спиратися на суб'єктно-діяльнісні технології[3], що відповідали б наступним основним цілям:

- моделювання освітнього процесу, яке враховує не тільки ступінь суб'єктної активності студента, але й сприяє її посиленню, проявленню й подальшому розвитку;
- вивчення психолого-педагогічних умов, що стимулюють зростання суб'єктної активності майбутнього фахівця в педагогічному процесі на кожному з виділених етапів;
- виявлення й дослідження механізмів становлення й розвитку суб'єктної активності студентів мистецького факультету у всій багатогранності її прояву.

Технології такого типу передбачають розвиток у майбутнього фахівця-музиканта здатності активно залучатися до усвідомлення й осмислення своїх професійних можливостей з метою їх критичного аналізу, оцінки ефективності й побудови власного життєвого та професійного шляху.

#### *Література*

1. Афанасьев В.Г. Системность и общество. - М., Политиздат. - 1990
2. Белошицкий А.В., Березная И.Ф. Становление субъектности студентов в образовательном процессе вуза//Педагогика. - №5 -2006
3. Сластенин В.А. Психолого-педагогическое образование и становление субъектного потенциала личности учителя// Педагогическое образование и наука. - №2 -2006